

על פרשת השבוע

פרשת דברים - הזון תשע"ט

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאת

אגעד אנך

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ספר דברים

להסתפק בהכרחי והוא מה שרמז באומרו "ודי זהב" שיאמר לזהב די: או ירצה על זה הדרך שכל מה שיהיה לו יהיה בעיניו דבר מספיק כאילו יש לו כל זהב, והוא על דרך אומרם (אבות פ"ד מ"א) איזהו עשיר השמח בחלקו, ובוזה יטה לבבו לעבודה העליונה היא עבודת ה' אלקים חיים'. הרי לנו ללמוד ששייך לכולנו שלא ללכת אחר תאוות הלב, רק לומר לזהב די. ולהיות שמח בחלקו.

מסופר על הרה"ק מרוז'ין זי"ע שפעם אחת עמדו לפניו שורה אנשים שבקשו להתברך ממנו. אחד מהעומדים לא היה חסיד רוז'ינאי אלא שבדרכו עבר מרוז'ין ונכנס דרך אגב לבקש ברכה. האיש עמד וראה אחד החסידים מניח קוויטל לפני הרבי, והרבי מברך אותו "יהיה לך ממון רב ומעט יראת שמים". האיש שמח אולי גם הוא יקבל ברכה כזאת, שיהיה לו הרבה כסף ולא יהיה מצומצם מחמת יראת השם, ויחיה משוחרר וכו'. הוא העיז פניו לפני הרבי, וביקש שגם הוא רוצה ברכה כמו שברך לאיש הקודם... הרה"ק מרוז'ין חיך ואמר האיש הזה הוא היימשיער והוא מבין מה שהתכוונתי. כסף יהיה לך הרבה, היינו ענייני פרנסה, כל מה שיש לך, יהיה בעיניך כהרבה מאד. שלא כעושר שתמיד הוא בוכה, יש לו ארבעים מליון רוצה שמונים מליון נוספים, תמיד העשירים אין להם לתת, הוא צודק, כי באמת אין לו רק בקושי שליש ממה שהוא רוצה. לכן ברכתי אותו שיהיה לו הרבה כסף, שתמיד כמה שיהיה לו, יהיה לו הרבה. רבי חנינא בן דוסא די לו בקב חרובין, היה אומר די על קב חרובין, יש לו המון. ומעט יראת שמים היינו שכמה שיהיה לו יראת שמים, יבין שזה עדיין מעט, שלא כדרך האנשים שנדמה להם שכבר יש לו יראה.

הרוז'ינער סיים ואמר לאיש: 'האם אתם גם רוצים ברכה כזאת?...'

(הגרמ"י רייזמן)

עד הנהר הגדל נהר פרת (א, ז)

כתב רש"י "מפני שנזכר עם א"י קוראו גדול משל הדיוט אומר עבד מלך מלך וכו'".

מסופר שפעם נסע אחד מחסידי הרה"ק מלעכוביץ אל רבו, אותו חסיד דר בארץ ישראל ונסע ללעכוביץ, וכביכורים לרבו הביא אתו חלה מארץ ישראל, כמובן שבמהלך הנסיעה הארוכה הצטמקה החלה ונתקטנה, וכשהביא את החלה לרבו, הסתפק הרה"ק מלעכוביץ על מה לבצוע בברכת המוציא, שכן היה לו חלה אחת גדולה שנאפתה שם וההלכה היא לבצוע על הגדולה ומאיך החלה מארץ ישראל אמנם קטנה, אבל יש בה חשיבות מיוחדת שהיא מארץ ישראל.

עד שהכריע לבצוע על החלה מארץ ישראל עפ"י דברי רש"י אלו בפרשתן, שכתב רש"י שלכן נקרא הנהר הגדול מפני שנזכר עם אר"י, רואים מכאן שמה ששייך לארץ ישראל נקרא "גדול", א"כ אף החלה הקטנה היות שמקורה טהור מארץ ישראל ודאי נקראת "גדולה". (ציוני תורה)

איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" (א, יב)

כתב הערוגות הבושם בדרך צחות, על הפסוק 'איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם', וידועים דברי המדרש ג' נביאים אמרו 'איכה', משה רבינו ראה אותה בשלוותה ואמר איכה אשא לבדי, ישעיה ראה אותה בניוולה ואמר איכה היתה לזונה קריה נאמנה, וירמיה ראה אותה בחורבנה ואמר איכה ישבה בדד.

והנה משה רבינו התעסק עם בני ישראל שהיו טרחנים, כמ"ש רש"י, היה קשה להנהיג את הדיני תורה, כי אם נכנסים לדין שני אנשים פשוטים, אין לדיין עבודה קשה, כי פוסק מה שכתוב בשו"ע ודי בזה. אך אם בעלי הדין הם תלמידי חכמים ובקיאים בחושן משפט, אזי רחמנות גדולה על הדיינים, כי בעלי הדין מזכירים בכל פעם עוד מיגו, עוד קים לי, ולא רק 'שלי שלי', אלא ע"פ מיגו 'שלך שלי' וכו'.

כתב הגר"א בקול אליהו שכמו שיש בין כל שני מדרגות ממוצע, כמו בין מדבר לחי, בין חי לצומח, בין צומח לדומם, כך יש ממוצע בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ שהוא חומש דברים, כי כל מה שאביי ורבי אומרים דברים מפי עצמן, הוא מה שהקב"ה נתן להם כח לעשות משמרת למשמרתי, גדרים וסייגים בתורה שבע"פ להיות גדר לתורה שבכתב. והנה יש דברים בתורה שבע"פ שאינו מפי החכמים, כגון מה שהאתרוג הוא הפרי עץ הדר שכתוב בתורה, זה לא 'מפי עצמן', אלא הלכה למשה מסיני הוא, אך יש חלק בתורה שבע"פ שהוא מפי עצמן, כי הקב"ה אמר שבשר בהמה אסור בחלב, ורבינא ורבי אשי אמרו מפי עצמן שגם בשר עוף בחלב אסור.

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל (א, א)

אל"ה ר"ת אבק לשון הרע, הגמרא (בבא בתרא קסה, א) אומרת שמיעוטן של ישראל נכשלים בעריות רובן בגזל וכולם באבק לשה"ר, לפי"ז מפרש רבי אברהם פלאגי "אל"ה" – אבק לשה"ר "הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל" שהרי כולם נכשלים בזה.

בדרך הלצה אומרים, שלכן ברמב"ם מופיע הלכות לשה"ר ואילו בשלחן ערוך אין הלכות לשה"ר כי הרמב"ם מביא גם את ההלכות שלא נוגעות בזמן הזה ואילו השו"ע לא מביא הלכות שאינן נוהגות בזה"ז... (הר"א דיסקין)

ובענין הזה של "רובן בגזל" מספר הרב שלמה לוינשטיין שפעם בא רבי ישראל מסלנט אל איזה נדיב, וישבו שניהם ע"י השולחן, ועל השולחן היה מונח סכום גדול של כסף, והנה כשהם יושבים באו לקרא לעשיר למשהו חשוב שלא סבל דיחוי, אמר הנדיב לרבי ישראל, תמתין כמה דקות כאן, אני מיד חוזר, והנדיב יצא מן החדר, איך שהוא יוצא רואה את רבי ישראל יוצא אחרי, שואל אותו הנדיב למה יצאת? אמרתי לך שתמתין ע"י השולחן, אמר לו רבי ישראל, לא רציתי להישאר לבד עם הכסף כיוון שהגמרא אומרת ש"מיעוטן בעריות רובן בגזל", ואם לגבי עריות שרק מיעוטן נכשלים בזה גזרו חז"ל על יחוד, גזל שרובם נכשלים בזה, וודאי שיש בזה איסור יחוד... (הר"ש לוינשטיין)

וחצרות ודי זהב (א, א)

חצרות זה מחלוקת קרח ועדתו, ודי זהב זה מעשה העגל. שואלים המפרשים למה הפך את הסדר, הרי קודם היה מעשה העגל ולמה נשנה כאן אחרי מחלוקת קרח?

ואפשר לתרץ עפ"י הגמ' שבת (ק"ט) שלא חרבה ירושלים אלא בשביל שביוז בה תלמידי חכמים, ומה הטעם שדוקא בגלל זה? אלא מצינו אצל אברהם אבינו כשביקש על סדום שאל אולי יש שם צדיקים שיגנו על העיר, רואים מכאן שאע"פ שיש עבירות גדול כח הצדיק להגן על אנשי דורו, והנה בירושלים אף שעשו עבירות כדאיתא שנחרב על ג' העבירות החמורות, מ"מ היו צדיקים שהיה בכחם להגן על הדור שלא יחרב ביהמ"ק, אמנם, כשביוז בה תלמידי חכמים, הרי כבר לא מחשיבים אותם וא"כ אין בכחם להגן, וזה כוונת הגמ' שלא חרבה אלא עבור שביוז בה תלמידי חכמים וממילא לא יכלו להגן על הדור.

והנה כאן אחרי מעשה העגל בא משה רבנו ובקש והתחנן עבור כלל ישראל והקב"ה קיבל בקשתו וסלח, אבל כשבאו עדת קרח וביוז את משה אי"כ שוב לא יכלו כוחו להגן עליהם לכן כתב הפסוק קודם "וחצרות" היינו מעשה קרח ורק לאחמ"כ "ודי זהב" שהקטרוג נתעורר רק אחרי מחלוקת קרח. (תפוחי חיים בשם מעגלי צדק)

ודי זהב (א, א)

כתב האור החיים הק' בתחילת פ' דברים ט' לימודים בפסוק הראשון, ונזכיר התשיעי: 'ט', שלא יהיה להוט אחר דברים הנדמים לאהוב הון עולם הזה, שכל ההולך אחר תאות לבו בטל הוא מעבודת ה', וצריך האדם

וכיון שמשנה רבינו לימד אותם כל הלכות התורה, כל דברי הש"ך והסמ"ע קצות ונתיבות, כשלחן הערוך ממש, אך בזמנו של ישעיה הנביא כבר למדו פחות, ולא היו טרחנים כ"כ.

[כמו המשל שאמר הישמח משה, פעם אחת היה סוחר של יין שהחביות היו במרתף למטה, ובתחילה הצליח מאד במסחר היין, והיה מתלונן מאד שכל היום הוא צריך לרדת למרתף להביא עוד יין מהחביות. לאחר תקופה נחלשה הצלחתו, ולא באו אנשים לקנות, החל להתלונן שאין לו כ"כ רווחים, ובסוף נסגרה החנות לגמרי, אזי התחיל לבכות ביותר.]

משה רבינו בכה שקשה לדון דיני תורה עם תלמידי חכמים, ישעיה בוכה 'האיך נקח כאן את האנחה של משה רבינו' איכה היתה לזונה קריה נאמנה, מלאתי משפט ועתה מרצחים, אין מי שילמד חושן משפט, הלוואי שיהיה את הבכיה של משה רבינו, כ"ש בבכיה של ירמיה הנביא שכבר ישבה [בדד].

והנה בהלכות מראות נגעים מצאנו שהשלג יותר לכן מהצמר, אומר לנו הנביא אם זה עבירות שהם רק בחיצוניות "כשנים" אזי אפשר להלבין ולמחוק את זה לגמרי שילבין כמו השלג, אבל אם זה עבירה בפנימיות "כתולע" זה כבר יותר חמור, וזה אפשר להלבין רק כמו הצמר שהוא פחות לבן. לפי זה אפשר לבאר את דברי הגמ' "ראשוניים שנתגלו עוונם נתגלה קיצם אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קיצם", שביט ראשון "נתגלה חטאם" דהיינו שהיה חטא רק בגלוי ובחיצוניות, אבל לא בעצם, זה יותר קל ולכן "נתגלה קיצם" אבל בבית שני ש"לא נתגלה חטאם" דהיינו שחטאו בפנימיות "לא נתגלה קיצם" כי זה כבר יותר חמור.

(משך חכמה)

"רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח" (ד, ט)

אזהרה מיוחדת הזהירונו הקב"ה מפני שכחת מעמד הר סיני, הברקים, הקולות והדברים שנאמרו שם, והורה לנו שהדברים צריכים להיות חקוקים היטב על לוח לבנו.

כל אחד ואחד חייב לעשות את מרב המאמצים לשם כך, אולם מידת הצלחתו שלא לשכוח, תלויה כבר בידי שמים, בכשורים בהם ניחן מאת הבורא יתברך.

מושג כלשהו ב"לא תשכח" של גאונים הדורות, נוכל לקבל מן הספור הבא, המובא בספר "שמוש חכמים":

באחד הימים פגש רבי אלחנן וסרמן זצ"ל את הרוגצ'ובר זצ"ל.

שאל אותו הרוגצ'ובר: "מה כבודו עושה?".

"לומד עם ילדים", ענה לו רבי אלחנן.

"היכן?".

"בישיבת ברנוביץ".

"ומה חדשתם?".

בתשובה נענה רבי אלחנן ואמר לו חדוש מסוים שחידש.

"בארבעים שנה לא חדשתם כלום?", התפלא הרוגצ'ובר.

נסה רבי אלחנן להבין את כוונתו, עד שנזכר, כי, אכן, כארבעים שנה (!) קודם לכן פגש בו ואמר לו בדיוק את אותו חידוש...

(לאור הנר)

מאוצרות המגידים

"אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן, במדבר, בערבה, מול סוף, בין פארן ובין תופל ולבן, וחצרת, ודי זהב" "חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים... ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע עמי לא התבונן".

אילו אתם הייתם יודעים מה שאני חושב, כולכם הייתם צוחקים? אבל יש נס שאינכם יודעים מחשבות.

אבל אני רואה שאתם רוצים לדעת, אז אומר לכם.

בזוהר הקדוש כתוב כי יש רקיע אחד שהוא מצלם את כל מעשי בני אדם, ולא רק מעשים אלא גם את המחשבות. וכאשר האדם יבוא לדין, יראה כמו סרט איך שאנחנו עתה יושבים, אני שותה וגם חלק מהציבור שותים תה, וככה אומרים שמוע"ס - - - (ר' שלום שתה מחמת יובש הפה שסבל ממנו). חשבתני על כך ולכן חייכתי: איך זה היה נראה שם בסרט של הרקיע. ובזה יצאנו ידי מילתא דבדיחותא, לא ליצנות חס ושלוש, אבל מילתא דבדיחותא לפקח את הלב. טוב.

רש"י מבאר כי בתחילת הפרשה מנה משה רבינו את כל המקומות שהכעיסו לפני המקום "לפיכך סתם את הדברים ברמו, מפני כבודן של ישראל".

הרבי שלי הביא מדרש בו נאמר - מדוע משה רבינו אמר את תוכחתו ברמזים: "בעבר הירדן, בערבה, מול סוף וגו'" משיב המדרש, כי אם היה

והישיב משה רבינו מה יעשה עם הלומדים האלה, אתחיל לקבל שכר בטלה לדין תורה, ואז הלומדים יפסיקו את הטענות שלהם, כי כל שעה עולה הרבה כסף, כטענת רבי משה שטערן על דייני אמריקע שבזמנו, שכל דין תורה לוקח הרבה שנים, משום שהדיינים מקבלים שכר לפי שעה, לכן מושכים את הזמן.

ובזה מבאר הערוגות הבושם דברי רש"י הפלאיים: 'איכה אשא לבדי. אם אומר לקבל שכר, לא אוכל, זו היא שאמרתי (ס"א שאמרנו) לכם, לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הקב"ה' כי על דברי תורה אין לוקחים מעות, כמו שדרשו חז"ל 'מה אני בחינים אף אתם בחינים'. ואע"פ שיש עצה לקחת שכר בטלה שהרב מותר לו לקחת מעות על שמתבטל ממלאכתו, אמנם במדבר לא שייך שכר בטלה, כי צריך שיהיה שכר בטלה דמוכח. אמנם משה רבינו כן יכול לקחת שכר בטלה אפי' במדבר. כי הרב ששומע את הדיני תורה והטענות הקשות של בעלי הדין, אזי לאחר הד"ת כשיושב ללמוד גמרא, ראשו מתפוצץ מכל הצעקות וטענות של בעלי הדין, ובמקום שהיה יכול ללמוד ז' דפי גמ', הוא לומד רק דף אחד, וזהו שכר בטלה. ולכאור' על זה היה יכול משה לקחת את המעות.

אמנם משה רבינו גם זה אינו יכול, 'כי לא מעצמי אני אומר', אני לא יושב ללמוד גמ' מעצמי, אלא מפי הקב"ה אני אומר, ולא שייך בזה כלל ביטול תורה. אמנם רבנים אחרים יש להם עצה טובה להנצל מהלומדים הטרחנים, פשוט לקחת שכר בטלה, ואז יפסיקו להרבות בטענותיהם.

(הגרמ"י רייזמן)

"ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם (א, יא).

כתב רש"י: "אמר להם זו משלי הוא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם". דהיינו שמשנה רבינו נתן להם מעצמו ברכה על אלף פעמים ככם. ויש להבין למה נתן דווקא אלף פעמים ככם?

ויש לבאר, במעשה העגל אמר הקב"ה למשרע"ה (שמות לג, ז) "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול" וכן במרגלים (במדבר יד, יב) "אכנו בדבר ואורישנו ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו" והנה איתא בברכות (ז, ז) "אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אפילו על תנאי לא חזר בו".

והנה הגמ' (סוטה יא.) אומרת שמרובה מדה טובה ממדת פורענות חמש מאות פעמים. וכאן אמר הקב"ה "ואשמידם" ואעשה אותך לגוי גדול הכוונה שמשנה רבינו יהיה חמש מאות פעמים יותר, והרי פעמיים הבטיח לו זאת הקב"ה כאמור, וזה מה שהתכוון משה באמרו "ד' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים" ושפיר אומר רש"י "זו משלי" כי אני יש לי כח של אלף פעמים.

(פנים יפות)

ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה ואשלח מלאכים אל סיחון מלך חשבון דברי שלום לאמר (ב, כד-כו)

הנה יש לתמוה דמשה כאשר שלח דברי שלום אל סיחון לכאורה עשה נגד ציווי הקב"ה, דהקב"ה ציווהו להתגרות בו במלחמה והאיך שלח אליו דברי שלום.

ואפשר לומר על פי מה שכתוב (תהלים קכ, ז) אני שלום וכי אדבר המה למלחמה, כלומר שטבע הנכרי הוא, שכאשר מדברים עימו שלום סובר שפוחדים הימנו ולכן מתחיל במלחמה. וכמו כן משה כאשר רצה לגרות את סיחון שלח אליו דברי שלום כדי שיצא למלחמה נגדו. ובזה קיים מה שציווהו הש"י והתגר בו מלחמה.

(כרם חמד)

אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו (הפטרת חזון)

מפרש יותר היו מתביישים כל כך עד שלא הייתה להם אפשרות לעמוד מול משה רבינו ע"ה, היו מתעלפים, לכן דיבר ברמז בלבד: "במדבר" - בשביל שאמרו מי יתן מותנו במדבר. "בערבה" - שחטאו בפעור בשיטים בערבות מואב. "מול סוף" - שאמרו המבלי אין קברים במצרים וכו'.

א"כ נראה - אמר הרבי - נתבונן כיצד הדורות יורדים דור אחר דור, כי בהפטרטה של פרשת השבוע, נאמרו דברי התוכחה של ישעיה הנביא ממש מפורש "בנים גידלתי ורוממתי והם פשעו בי" "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע עמי לא התבונן" כמה דורות חלפו בסך הכל ממשה רבינו עד דורו של ישעיה הנביא, והנה ישעיה הנביא כבר יכול היה לדבר בנוסח ברור ונחרץ ללא שום רמז - "הוי גוי חוטא עם כבד עון זרע מרעים וגו'" נורא מאד. כי קיימת ירידת הדורות.

יש לדעת כי ירידת הדורות לא נעצרת, אלא הדורות הולכים ויורדים. ועד דורנו, דור עיקבתא דמשיחא. א"כ נחשוב - היכן אנו עומדים...? כתוב בזהר הקדוש מדוע הדור, בו יבוא המשיח, נקרא עיקבתא דמשיחא? מפני שאותו דור יהיה המגושם מכל הדורות - כמו העקב המגושם שבגוף. כלומר? אם יכניסו מחט חס ושלום לעין היא מיד תדמע ואף תתעווור חלילה, ואם ביד, יחושו בכאב, אך אם תוחבים מחט בעקב, לא נורא, הרי שהעקב הוא הפחות מכל הגוף. כך דורנו...

אך עם כל זאת, העולם אומר בשם הרבי מקוצק, שעמד פעם ונקש בכף ידו על השולחן: "נכון, מה שנאמר על דור העקב, אבל תדעו, כל הגוף עומד על העקב... כל הדורות עומדים על הדור שלנו. ואם נכון שכה היו דבריו של הרבי מקוצק, נבוא ונתמה, ממה נפשך, איך יכול להיות שאפילו שאנו כמו עקב (מגושמים), עם כל זאת כל הדורות יכולים לעמוד על כזה דור חלש?!"

נסביר את ההפטרטה ונבין גם את זה. הפלא ופלא. **טבע קדוש** "חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים, ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע עמי לא התבונן".

השור יודע להכיר את בעל הבית - "קונהו". (בהיותי בחור צעיר והלכתי להתפלל תפילת מעריב ב'אחזה' ירושלים, שם בדרכי לקראת ערב היו שבים מהשדה שוורים של בעלים שונים, היה מעניין לראות איך הם שבים יחד מהשדה, נפרדים, וכל אחד הולך מעצמו לבית אדונו...) אך דווקא "ידע שור קונהו", השור מכיר את הבעלים עצמו. "וחמור אבוס בעליו" החמור אין לו הבנה כהשור להכיר ממש את קונהו, אבל את האבוס הוא כן מכיר.

ישעיה הנביא אומר תוכחה קשה כזו לישראל, השור ידע, החמור מכיר, אתם כביכול, גרועים מהם - "ישראל לא ידע עמי לא התבונן". נשאלת השאלה.

וכי השור והחמור למדו בגימנסיה (אוניברסיטה) להכיר את בעליהם, זו הרי מציאות טבעית שנולדת עם השור והחמור, א"כ מה ה' רוצה מאיתנו ומה אשמנתנו! הם יודעים באופן טבעי ללא מאמץ והתבוננות, ולנו הדבר כרוך בלימוד והתרגלות, ומדוע מכנים אותנו כגרועים מהשור והחמור?!

התשובה טמונה בתוכחה עצמה. הנביא מגלה לנו בתוכחה זו, ואומר בשם ה', לשור נתתי טבע שייכר את בעליו, ולחמור את האבוס, גם לכם נתתי טבע להכיר אותי! כן כן! כלומר, לעם ישראל יש טבע קודש שנטע ה' בתוכנו להכיר את ה' יתברך!

אנו רואים כך מעז ומעולם, לדוגמא, מסירות הנפש - כאשר עלו על המוקד באינקוויזיציות, נשרפו באש וקפצו למים ילדים צעירים על קידוש ה', וכל יהודי באשר הוא, בשעה שמת אומר "שמע ישראל", אפילו הפחותים ביותר.

שמעתי מעד ראיה ישיש, כי בתקופת הקומוניזם, בימים הקשים, כאשר יהודים רבים שירתו יחד במפלגת הקומוניסטים - וגם היו לראשי המפלגה - "מהרסיך ומחריבייך ממך ייצאו!" והנה יהודי קומוניסט אחד שחטא והחטיא בעיירתו, הגדיל לעשות בחטאו - וערב בהיר אחד נעמד ברשות הרבים הוציא עימו ספר תורה והחל לקרוע את גווילי הספר ברחובה של עיר, ה' ירחם. ויהי לפלא, כי ממש בעודו קורע ואוחז בגווילים חלפה שם מרכבה עם סוס. העגלה סטתה, ופגעה בו. הוא נסחף מתחת לגלגלים, עצמותיו החלו להישבר. ואז שמעו כולם איך שצוּעק בין הגלגלים: "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד!" הקומוניסט הזה - - -

(רבי שלמה וולבה זצ"ל סיפר על הימים ששכב בבית החולים בשוודיה, היה זה לאחר המלחמה. בבית החולים אושפזה גם כן אישה ששבה מאושוויץ, והיא סיפרה לו, כי באותם שנתיים שעבדה ליד תאי הגזים

באושוויץ, לא היה אחד שנכנס לתאי הגזים, אמר 'שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד', רבבות משומדים פורקי עול וכולם הכיר אות בוראם ומתו על קדושת שמו - טבע קדוש של יהודי, ה' ינקום דמם!). רואים מכאן שגם הדור הפחות ביותר עיקבתא דמשיחא, יש לו טבע קדוש להכיר את ה'.

וכאמור זהו יסוד גדול, כי לכך מתאונן הנביא בתוכחתו - "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע" אם אינכם יודעים זו טענה עליכם, כי בראתי אתכם בטבע נעלה להכיר אותי.

ומה הסיבה שבאמת לא יודעים ולא מכירים, התשובה נמצאת באותו פסוק: "עמי לא יתבונן" אילו אדם היה מתבונן היה מכיר ויודע את ה'. ובלי התבוננות הוא גרוע מהשור. וי, וי, - "עמי לא התבונן!".

"בזמן שעושים רצונו" ועתה, לאחר שהסברנו את הטבע הקדוש של עם ישראל, נבין את המשך הפסוקים בהפטרטה: "הוי גוי חוטא זרע מרעים בנים משחיתים". ועל כך יש ויכוח בגמרא קידושין דף ל"ו:

"דתינא בנים אתם לה' אלוהיכם, בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים דברי ר' יהודה. רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרויים בנים שנאמר בנים סכלים המה ואומר בנים לא אימון בם וכו' זרע מרעים בנים משחיתים".

רבי מאיר אומר כי אפילו כאשר עובדים לעבודת כוכבים נקראים בנים! במקום אחר בגמרא נאמר כדברי רבי יהודה, רק בנוסח שונה קצת: "בזמן שישראל עושים רצונו של מקום נקראים בנים אין עושים רצונו נקראים עבדים".

צריכים להסביר מה הכוונה "רצונו של מקום", לא כתוב "בזמן שישראל עושים ציווי של מקום", עוד יש להבין וכי "בזמן שאין עושים רצונו של מקום נקראים עבדים", עבדים! איזה עבד הוא האומר לאדונו: אמת שאתה האדון ואני העבד, אבל כל מה שתאמר לי לא אעשה. הינו מורד באדונו, לא עבדו.

ניישב זאת עפי" משל. אני מבחין שאתם מקשיבים טוב: ערב יום טוב אחד נכנסתי לחנות גדולה (איך קוראים לה? סופרמרקט) קונים וקונים ובעל הבית לא מצליח לעמוד בעומס הקונים. ראיתי באחת הפינות, ישב לו פקיד עם דפים ועט ועסק בניהול חשבונות בלי הפסקה - "רואה חשבון" חרוץ. חשבתי לעצמי, הנה הפקיד יכול היה להטות שכם להוריד קצת מהלחץ של בעל הבית בערב חג, אך אינו עושה כך, מדוע? הוא כאילו לא נמצא כאן יושב לו בפניה ועוסק בשלו. והוא צודק כי אומר לעצמו "אני עושה תפקידי באמונה - לעסוק בביקורת חשבון, וזהו, לסייע לקונים או לפרק סחורה לא שייך אלי", כך חושב לעצמו בצדק.

אבל. נכנסתי לחנות שניה ממש בסמוך לאותה חנות, גם היא עמוסה בקונים, גם שם ישב איש בפניה - "רואה חשבון" במלאכתו, אך כאשר רק היסב את ראשו וראה כי יש צורך בעזרה, התרומם, סגר את הפנקס והשתלב במכירות, הוריד סחורה, ניגש לקופה וסייע בחשבון לקונים ועוד. במה שונה השני מהראשון? בחנות השנייה רואה החשבון הוא גם בן של בעל הבית... הביזנס הם שלו. לכן, כאשר צריך להוריד סחורה ובעקבות כך יהיה רווח גדול של ערב יום טוב, הוא שולח את ידי לסייע, אם קשה לאביו הוא עוזר ורוצה לעזור. אבל הפקיד בסופרמרקט הראשון הוא בסך הכל פקיד, וכי איכפת לו הרווחים וההפסדים של המנהל, שיכאב הגב לבעל הבית, לא לי... כך גם בעיני תורה ומצוות: שואלים לפעמים את ר' פלוני "למה אתה עושה כך וכך, וכי מה שאתה עושה מותר וראוי?!" והוא משיב: "וכי כתוב בשולחן ערוך שאסור לעשות כך?! היכן ראית כתוב בשולחן ערוך לא לעשות מה שעשיתי?" מתרעם בשאלה. לדוגמא, זכרני מימי נעורתי. חבר שלנו הלך לשחק פוטבול (כדור רגל) הוא היה השוער. "מה זה?" שאלו אותו החברים בתרעומת, כמו שאומרים מדוע אתה כבן ישיבה משחק פוטבול? "מה?! תמה הבחור "האם כתוב בשולחן ערוך לא לשחק כדור רגל?!"... בזה התירוץ על השאלות הנ"ל. הפסוק לא מדבר במי שמורד ממש באדונו ולא שומע להוראותיו, אלא שלא עושה רצונו של מקום, ולכן נקראים עבדים - עבדים שעושים ציווי אבל לא רצונו.

אבל בניים כן עושים רצונו של מקום, מה שה' רוצה.

בלב כתוב לא רק בשולחן ערוך...

ואחזקת האסיפות דיבר החפץ חיים על ענין חשוב בתקנת הציבור, בתוך דבריו אמר: והרי ודאי תשאלו אותי היכן זה כתוב? ואומר לכם: זה כתוב פה - הצביע ודפק על ליבו - כתוב בלב! אדם המרגיש כי רצון ה' לא להסתובב עכשיו במגרש כדור רגל הוא לא שואל אם כן כתוב או לא כתוב, אם רצון ה' לעשות עושה ואם לא - אינו עושה.

(היה לי חבר שהיה שורק בפיו הרבה, פעם חלף לידי במסדרונות הישיבה ושרק בפיו (כמדומה שהיה זה בשבת) שאלתי אותו - מה זה?! והוא הגיב "היכן כתוב שאסור?" הצעתי לו לשאול את החזון איש. הוא הסכים. קמתי ונסעתי מירושלים לבני ברק. אמרתי שהבחור שואל "היכן כתוב שאסור?" הגיב החזון"א - "יש דברים שאי אפשר לומר מותר או אסור, צריכים להרגיש..." אמר ולא יסף).

"אימתי נקראים בניים בזמן שעושים רצונו של מקום. ואם לאו נקראים עבדים".

ה' רוצה מאיתנו שנעשה רצונו, לא רק מצוותיו. כי יש לנו טבע קדוש להבין מה הרצון של האבא שלנו. (ואדרבה, לכן באמת דעת רבי מאיר במסכת קידושין דף ל"ו הנ"ל, כי גם כאשר אין נוהגים מנהג בניי נקראים בניי, מדוע? כי תמיד טמון בקרב עם ישראל הטבע קדוש לעשות רצונו של מקום, (יש לנו את האפשרות להבין להתעלות ולעשות רצונו של מקום) אלא שדעת ר' יהודה כי כיון שאין נוהגים מנהג בניי אינם קרויים בניי.

***

הנחש באפגניסטן שלא המית

אספר לכם בענין מה שאמרנו כי ה' נטע בקרבנו טבע קדוש שיכירו את ה'. ובמעט התבוננות יהודי מכיר את ה' יתברך.

הנה רואים בעשרות שנים האחרונות התעוררות של בניי אבודים בכל צווי תבל אפילו באפריקה, רוסיה ואסיה - ישנם יהודים היושבים ולומדים במשניות וגמרא, מי הביאם לידי כך, וכי הקומוניסטים הבולשביקים? מי עוררם? אם לא מאמר הכתוב: "ולקחתי מכם לב אבן מקרבכם ונתתי לכם לב בשר" בקצווי תבל אפשר לפגוש 'תינוק שנשבה' שבעבר לא ידע אפילו שיש תורה בישראל, אבל כיון שהתחיל להתבונן: מה אני איפה אני? הגיע.

זה סיפור ששמעתי לפני שלושה וחצי שבועות (שנת תשמ"ו).

בחור עולה מרוסיה הביא לפני חבריו מכתב שנשלח אליו מידי בן גילו - יהודי בצבא ברוסיה - בולשביק מושבע (מה הוא אשם נעבאך), והם סיפרו לי מה שכתוב במכתב. תשמעו מעשה ותתפעלו.

הוא נסע עם פלוגת חיילים בשליחות הצבא הרוסי באפגניסטן. אם אתם יודעים או לא יודעים, שם בהרי אפגניסטן מורדים נלחמים ברוסים, יש לרוסיה צרות מהם כבר שבע שנים רצופות. פלוגה זו נשלחה למשימה חשובה.

קבוצת החיילים חנתה באחד הכפרים, הבחור יצא לו קצת לטייל בסביבות הכפר. והנה הבחין בנחש ארסי מתפתל. וכיון שאהב בעלי חיים ולמד בשיעורי טבע כי אפשר להתיידד עם נחשים, ניסה את מזלו, שב למחנה הביא לנחש אוכל, הנחש אכל בתאבון.

למחרת הביא לו שנית, כך כמה ימים עד שחש בטחון עם הנחש והשניים - הנחש והוא, הסתובבו זה לצד זה בבידדות. היה זה בהר הסמוך לכפר.

הוא הקפיד לשהות עם הנחש במשך שעה ויותר מידי יום. ידידים...

ויהי היום, התקבלה הפקודה להתקדם במהירות האפשרית ביותר, לעזוב את הכפר ולצאת לאחד ההרים, ומשם לעבור להר רחוק יותר. לפני שיצאו לדרך מיהר הבחור היהודי ורץ להיפרד מהחבר החדש שלו, הנחש... פשוט הביא לו אוכל בפעם האחרונה. הנחש אכל. ולפתע...

לפתע הזדקף מולו בפה פתוח וקול שריקת נחש ארסי (בזעם ורצון להכיש ארס). החייל רעד מפחד. אך. גם זאת למד בספרי הטבע, כי אם נקלעים חלילה, לכזה מצב, שהנחש עומד ממול זקוף כמקל, אסור לברוח. בריחה תביא אותו אחריו, ובדרך כלל הוא המנצח והסוף הוא מות. לכן מה עושים? נשארים לעמוד זקוף ממולו בעמידה איתנה.

הבחור באמת הצליח להתייצב לעמוד על פי הכללים ועפ"י ההוראות. שעה. עמד עוד שעה והנחש מולו - שעתיים. שלוש, אתם שומעים? ארבע, חמש שעות תמימות! הוא היה על סף עילפון.

החברים שלו שהמתינו שעה קלה לבואו, משלא הגיע יצאו במהירות לדרכם לפי הפקודה ותואי הדרך. אך הוא נשאר שם על עומדו כשהוא מתאמץ ונוהר לא לעשות אפילו תנועה קלה של בריחה.

לאחר שש שעות ירד הנחש, התקפל, פנה לדרכו ונעלם לו.

אם רואים נס? חמש שעות הראה הקב"ה לתינוק שנשבה - תראה, איך אני מציל אותך...

בסוף המכתב הוא חתם בנוסח שלו (אני אומר בנוסח שלנו): ולפיכך התעוררתי להאמין שבורא עולם הוא מנהיג לכל הברואים והוא עושה ויעשה לכל המעשים.

שאבעס!

ומה אתם חושבים כי רק ברוסיה? גם כאן בארץ ישראל הולך לו יהודי רחוק, אוי רחוק, עוסק בביזנעס שלו ופתאום צצה מחשבה במוחו: "מה איתי, במה אני יהודי?" הוא ממשיך ומתבונן הולך וחושב על מעשיו עד שמתחיל להשתפר. והוא נהיה צדיק, נורא ונפלא.

חבר שלי רבי ברוך ידלר ז"ל נחלה ושכב בבית חולים לאחר שהבריא ושב לביתו, באתי לבקרו והוא סיפר לי כך.

בחדר עימו שכבו עוד חולים ל"ע, אחד מהם יהודי חילוני גמור. והנה באו לבקרו (את החילוני) בניי ונכדים צעירים בעלי זקן ושיראים של חרדים - חליפה וכובע. ר' ברוך המתין להזדמנות והתעניין בעדינות "איך הוא הגיע לכן - לצאצאים כאלו?".

"זה סיפור ארוך אספר לך מחר". השיב.

- איך אפשר להתרחץ!!!

אלא מאי, אין לנו רגש!

נסיים בדברי האדמו"ר מקוצק כפי שרבי שלום שבדרון היה חוזר על זה.

השו"ע מביא הלכה "שיהא ירא שמים דואג ומיצר על החורבן".

שאל האדמו"ר מקוצק, הרי השו"ע מיועד לכל כלל ישראל א"כ למה מביא השו"ע הלכה ליראי שמים בלבד? וכי מה יעשה מי שאינו ירא שמים?

ותירץ: "ירא שמים" יתאבל על חורבן בית המקדש, ומי שאינו ירא שמים שיתאבל על החורבן של עצמו!...

(הגר"ש לוינשטיין)

כי נגע עד ליבך - רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

נעמוד על נקודה בסיפור החורבן, שכמדומני שלא שמים לב אליה. נזכיר את ספור הגמרא (גיטין נה, ב) על קמצא ובר קמצא חרבה ירושלים. שאותו אדם שאוהבו קמצא ואיש ריבו בר קמצא עשה סעודה, אמר למשרתו: קרא לקמצא.

הלך והביא את קמצא.

בא ומצאו יושב. אמר לו: "הואיל ואתה איש ריבי, מה מעשיך כאן, קום צא".

אמר לו: "הואיל ובאתי הניחני, ואתן לך דמי סעודתי".

אמר לו: "לאו".

אמר לו: "אתן לך דמי מחצית הסעודה".

אמר לו: "לאו".

אמר לו: "אתן לך דמי כל הסעודה".

אמר לו: "לאו", אחוזו בידו הקימו והוציאו.

אמר בר קמצא: "הואיל וישבו חכמים ולא מחו בו, מוכח שהסכימו עמו, אלך ואלשין עליהם". הלך ואמר לקיסר: "היהודים מרדו בך" -

כך התגלגל הדבר הדבר, ונחרב הבית, וסימו (שם נז ע"א): תניא, אמר רבי אלעזר, בוא וראה כמה גדול כוחה של בושה. שהרי סייע הקדוש ברוך הוא את בר קמצא, והחריב את ביתו ושרף את היכלו.

ידוע, וכתב המהרש"א (יומא ט ע"א) שהיא היא שנאת החינם שבעוונה חרב הבית. אבל המעיין יראה, שבדברי בר קמצא אין הדגש על הבושה שבישוהו, אלא על כך שחכמים שתקו ולא מיחו. ומודע שתקו, כתב המהרש"א: "שלא מיחו מפני שלא היה בידם למחות". ועם כל זה, מפני העדר מחאתם נסתבב חורבן בית אלוקינו!

אילו היו קמים, ומוחים, גם אם לא היו מועילים, יתכן וירושלים לא היתה נחרבת!

ונוסיף בענין זה: בגמרא (שבת י ע"ב) אמרו: לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל [משקל] שני סלעים מילת [משני] שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו [בתוספת פס אריג סביב פס ידו, היא כנתת הפסים שעשה לו (רש"י)] נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. והקשו בתוספות, הרי עוד קודם לכן נגזר עליהם שעבוד ארבע מאות שנה בארץ לא להם (בראשית טו, יג). ובאר המהר"ל ("נתיבות עולם", נתיב השלום פרק ג), שמכל מקום צריך היה שתהיה סיבה גדולה שעל ידה תצא הגזרה על הפועל, "כי דבר קטן אינו נעשה סיבה לדבר גדול" -

ואם שתיקת החכמים היתה סיבה לדבר גדול כחורבן הבית, כמה נוראה ואיומה היא!

כיוצא בכך, שנינו (שבת נה ע"א) שבחורבן בית המקדש הראשון פגעה מידת הדין גם באלו שהקדוש ברוך הוא העיד בהם שהם צדיקים גמורים וקימו כל התורה כולה מאל"ף ועל תי"ו, רק משום שלא מחו, למרות שמחאתם לא היתה מועילה!

ושנינו (שבת קיט ע"ב), שלא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה. שנאמר (איכה א, ו): "היו שריה כאילים", מה איל ראשו של זה בצד זנבו של זה, אף ישראל שבאותו הדור כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה.

וידועים דברי הרב מבריסק זצ"ל בבאור דברי הגמרא (א (סוטאה יא ע"א, סנהדרין קו ע"א) שלושה היו באותה עצה [של "הבה נתחכמה לו פן ירבה"], בלעם ואיוב ויתרו. בלעם שיעץ נהרג, איוב ששתק נדון ביסורין, יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית.

ושאל: בלעם שיעץ להרוג ילדי ישראל נהרג, הרי זו מידה כנגד מידה. יתרו שברח כי התנגד לפעול לרעת ישראל זכה ומבני בניו פעלו לטובת עם ישראל, מידה כנגד מידה.

אבל איוב ששתק נדון ביסורין, היכן כאן הנהגת מידה כנגד מידה.

היה זה עשרות שנים קודם לכן כאשר עמד להינשא בקיבוץ לפני החתונה קראה לו המיועדת להיות אשתו (הסבתא של הרך הנימול ואימו של אבי הבן) לשדה בפאתי הקיבוץ, ואמרה לו כך: אספר לך. אני הרי ניצולה מהשוואה כפי שאתה יודע, ואיך ניצלתי? נסעתי יחד עם אבא ואמא ברכבת בדרכנו לאושוויץ. בנסיעה כבר חששנו כולנו כי אכן אנו בסוף החיים. באחד הרגעים אמא התייפחה בבכי ואמרה לי: אנו צועדים לקראת המוות, רצוני לזרוק אותך מחלון הרכבת, רק כך אולי תזכי את להישאר בחיים, ויישאר מאיתנו זכר. ובכן, אמרה אמא "בשעה שהרכבת תאט באחד מעיקולי הדרכים אשליך אותך" באותה שעה בכתה עוד ואמרה: "וכאשר תזכי להישאר בין החיים תחיי בניעימים, תתבגרי, וגם תזכי לבוא בברית נישואין, קודם לכן תשאלו יהודים מה זה טהרת הבית היהודי, שהיא חובה של יהודים".

והשלכתי. והגעתי עד הלום.

לפני כמה ימים שאלתי את מזכירת הקיבוץ מה זה טהרת הבית? היא אמרה בזעם "סתם כלום", לכן מהכעס שלה, אדרבה, הבנתי כי אני צריכה לברר והלכתי לשאול רב דתי, נסעתי לעיר ושאלתי, והרב כן הסביר לי ברור מה החובה של התורה. ועתה, אם אתה מסכים שנשמור על צוואת אימי, טוב, ואם לאו - לא אתחתן!" כך אמרה.

לאחר שלושה ימים נתתי את הסכמתי וכך התחתנתי. וכנראה משום כך ר' חיים ראה עלי מעט קדושה, ולכן זכיתי לבנים ונכדים, ואני מכריז בזאת, כי גם אני שב עתה בתשובה ואזכה לשמור שבת ושאר תרי"ג מצוות. נורא ואיום. ע"כ המעשה.

אתם כבר עייפים (דרשה ארוכה), אולי מפאת שאני עייף אני חושב שאתם עייפים... טוב, וה' יזכנו לראות בישועתו ונראהו עין בעין בעגלא ובזמן קריב.

קדיש, כבוד הרב.

(להגיד)

בין המצרים

עמי לא התבונן (הפטרה לשבת חזון)

משל למה הדבר דומה, לזוג שלא היו להם ילדים הרבה שנים, סוף סוף לאחר הרבה שנים נפקדה האשה.

הגיע זמן הלידה, הלכו לביה"ח, הבעל מחכה בחוץ, ועובר הרבה זמן, הבעל שם לב שהדלת נפתחת ונסגרת הרבה פעמים, רופאים יוצאים ונכנסים, ניגש אליו רופא ואומר לו: המצב חמור מאוד!

אשתך בסכנת נפשות!

יש אפשרות להציל את האשה אבל התינוק ימות! יש גם אפשרות להציל את התינוק אבל אז האשה תמות, תחליט מה לעשות.

אמר הבעל, רגע, זה דיני נפשות, אני צריך ללכת לרב לשאול!

אומר הרופא: אין זמן לרב, תחליט עכשיו!

טוב, אם כך צריך לשאול את האשה בעצמה, זה החיים שלה.

שאלו את האשה ואמרה, לחיות בלי הילד, זה לא חיים, לכן תצילו את הילד. ואמרה לבעלה: תגיד ותספר לתינוק מי הייתה אמא שלו! שמסרה נפשה!

עשו הרופאים מה שעשו, ונולד בשעה טובה ומוצלחת תינוק חדש. למחרת התקיימה לווייה רווית יגון ואנחה,

רבנים הספידו, אנשים געו בבכיה, עצוב מאוד מאוד.

התינוק גדל וגדל, והגיע יום הבר מצוה. האבא קורא לחתן הבר מצוה, בני: אתה יודע שהיום היארצייט של אמא שלך? באותו יום שאתה נולדת אמך נפטרה! ולכן היום בערב כשיבוא האורחים תיגש להתפלל מעריב כי אתה 'חיוב', אני מבקש ממך תתפלל ברגש, תתפלל לאט.

הילד ניגש לעמוד: 'תְקַדְהָהּ תְקַדְהָהּ שמייה רבה פפם פפום 5 דק' סיים מעריב. האבא התעלף.

לאחר שהתעורר, ניגש אל הבן ושואל אותו: למה? למה אתה ככה מתפלל? הרי בקשתי ממך!

עונה הבן- מה אתה רוצה ממני, רגש? איזה רגש? את אמא שלי לא הכרתי! לא ראיתי אותה מעולם! אני יודע שבבית קברות יש איזה אבן שם נמצאת אמא שלי.

וכדי בזיון וקצף.

אומר רבי שבתי יודלביץ זצ"ל [ומביאם הר"ש לוינשטיין], הקב"ה החריב את בית המקדש השכינה גלתה ממקומה, "שפך חמתו על עצים ואבנים" והכל כדי להציל את הילד את כלל ישראל, ואנחנו הילדים "תקדה תקדה שמייה רבה"

"למה א"א להתרחץ?"

ובכאור: מדוע שתק איוב, כי ראה שדעת פרעה נוטה לעצת בלעם, ולא יועיל במחאתו. אם כך, מה לו למחות, שתק.
 מה עשה הקדוש ברק הוא, הביא עליו יסורים וזעק במכאוביו. לא מובן: וכי מה תועיל בזעקותיך. אבל כשכואב, צועקים! אז איך יכול היית לשתוק בגזרת "כל הבן הילוד היארה תשליכהו"? כי לא כאב לך!
 וב"ה לעומת זה!"
 בן שמונים שנה היה משה רבינו בעמדו לפני פרעה (שמות ז, ז). שמונים שנה, התן תקופת חיים! "ימי שנותינו בהם שבעים שנה, ואם בגבורת שמונים שנה" (תהלים צ, י). מה עשה משה רבינו שמונים שנה? במדרש (ריש ילקו שמעוני שמות) מבואר שהיה משנה למלך מצרים, ומלך כוש, וכלוא עשר שנים במדין, ומכל זה אין התורה מספרת מאומה –
 מה מספרת היא, שיצא אל אחיו לראות בסבלותם –
 וראה איש מצרי מכה איש עבר מאחיו, והרגו –
 וראה שני אנשים עברים נצים, וגער בהם –
 וראה רועים המציקים לבנות יתרו, והושיען –
 זוטות, לכאורה.

ומשלא מחו, משגלו אדישות, גם אם לא היה בידם לפעול, אבל איך אפשר לשתוק כשרואים כזה עול, שאוחזים בידו של אדם, מקימים אותו ומסלקים אותו –
 אם הלב אטום, נאטם גם בית המקדש, לבם של ישראל!
 ומבואר בגמרא (יומא ט ע"ב), שכל זמן שלא יסולק גורם החורבן, לא תבוא הגאולה –
 ומה על לבנו. הלא קהו רגשותינו, דבר אינו מזועזעו!
 האם יש ראייה גדולה יותר, משויון נפשנו באלו הימים!
 (והגדת)

על מה היה חורבן בית שני ?
 בושח וחרפה שעשו לבר-קמצא! זורקים אותו מול כולם, מתוך חתונה, הוא מוכן לשלם את כל החתונה!
 - תשאיר אותי פה, אל תבזה אותי!
 - עזוב לא רוצה, אתה עושה לי שחור בעיניים. צא מהחתונה!
 הוא יוצא, יושבים כולם ואף אחד לא פותח פה.

אומרת הגמרא {מסכת גיטין נז, א} – תניא אמר רבי אלעזר
בא וראה כמה גדולה כוחה של בושח שהרי סייע הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו.
 הוא הולך עם הכבש ששלח הקיסר ועושה לו פצע. איפה?
 בעין ובפה – בעין הרעה, ובפה שבייש אותו, אמרו לו – צא החוצה מפה!
 נחרב הבית השני!
 מה, אבל הוא לא הרג אף אחד! זה לא בית ראשון שנשפך דם כמים!
 מה זה לא הרג? אתה חושב שבר קמצא חי?
 עומדים 600 מוזמנים, עומד המחותר ואומר – לך!!! עוף מפה!!!
 כולם מסתכלים, וכולם מדברים על זה. אחרי חמש דקות כולם יודעים ששפכו את דמו.
 אומר הקב"ה – זה רצח! לא צריכים לשפוך דם! זה רצח בדיוק כמו שאתה תוקע חרב!

אצל אדום צריך רצח בדם קר, אצל יהודי, מספיק להלבין את פניו, כדי שיחשב לרצח!
 אז תרדו לגלות של אדום!
 למה אדום?
כי התורה אומרת {פרשת ניצבים ז, ז} ונתן ה' אלקיך את כל האלות האלה על איביך ועל שנאיך אשר רדפוך"
שואל רבינו בחיי – מי זה האויב ומי זה השונא?
ואומר – האויב זה ישמעאל, והשונא זה עשו.
 למה הוא נקרא 'שונא' ?
 אמר ר' שמעון בן-יוחאי – הלכה בידוע, שעשו שונא ליעקב.
 - תגיד, למה אתה שונא אותו?
 - שונא.
 תשאל את הגרמנים – למה שחטתם שישה מיליון יהודים??
 - סתם.
 אדום לא צריך סיבה. אמר ר' שמעון בר-יוחאי הלכה בידוע, שעשו שונא ליעקב!!!
 אומר הקב"ה – אם בית שני נחרב בגלל שנאת חינם, ואתה שואל "למה", אתה תרד לגלות אדום, כי שם השנאה בלי סיבה.

אבל, אמר רבי ירוחם ממיר זצ"ל, כל ה"משה רבינו" צפון בזוטות אלו! בהן מגלה התורה במה זכה להיות מושיען של ישראל ומנחיל התורה –
 וכי במה יועיל לעמו, אם יראה בסבלותם. "שהיה בוכה ואומר חבל לי עליכם, מי יתן מותי עליכם, והיה נותן כתפיו ומסיע לכל אחד ואחד מהם" (שמות רבה א, כז). לכמה היה יכול לסייע! ומה הועיל כשהכה את המצרי, הלא רק סכן עצמו. וכשהתערב ברבי דתן ואבירם וקוממם עליו והלשינוהו –
 ברם, היא גופא: לא שיקולו כדאיות ותועלת היו כאן, אלא התקוממות רגשית, שנאת עול קיצונית, אי השלמה תהומית עם ההשחתה והרוע. אי יכולת להבליג ולשתוק!
 ונספר –
 רב עירה ביקר אצל ה"חפץ חיים" זצ"ל, לבקש עצתו וברכתו.
 כהרגלו, חקרו: "מה מצב הדת בעירכם".
 נאנח הרב. המצב אינו משובח נפש.
 ה"חפץ חיים" לא הרפה: "החינוך הטהור נשמר?"
 ספר הרב: "המשכילים פתחו בית ספר 'תרכות' כפרני, הלימודים בו חיים אין כסף, וההורים העניים נפתו לשלוח לשם את לדיהם, ומה בכוחי לעשות?!"
 "והכשרות, נשמרת?"
 סיפר הרב: "הקצב אינו מקבל מרות. 'פוסק' בעצמו ומכשיר נבלות וטרפות. והקהל מקבל דבריו, ומה בכוחי לעשות?"
 המשיך ה"חפץ חיים" ושאל: "והטהרה נשמרת?"
 סיפר הרב: "סדקים נתגלו בקירות המקוה והבנין עומד ליפול. סכנה להכנס אליו. נסיתי להתרים לבדק הבית ולא עלה בידי. ומה בכוחי לעשות?"
 התרגש ה"חפץ חיים": "מה בכוחי לעשות? אבער חלשין, קענט אר דאך! להתעלף הרי אתה יכול!" ...

לא מובן –
 יתעלף, ומה?
 מאומה, אבל איך אפשר להבליג?
 ונספר –
 מי לנו גדול מהמהרי"ל דיסקין זצ"ל, השרף מבריסק. והיה אומר: אני לגבי אבי – הגאון רבי בנימין מוולקוביסק זצ"ל – כחומץ לגבי יין. עד כדי כך!
 מובן שתמחה, לא הבינו ולא קבלו.
 אמר: אספר לכם, ותבינו.
 סיפר שבבחרותו נהג לשבת בחדר החיצון בעוד אביו הוגה בתלמודו בחדר הפנימי. כשהיו באים עם שאלות בהלכה או דיני תורה היה מעכבם לשמוע דבריהם ותוך כדי דיבור גיבש עמדתו, ונכנס עמם לחדר הפנימי לראות האם קלע אל המטרה או שמא דעת אביו אינה כדעתו.
 ויהי היום, ושרפה פרצה בישוב הסמוך. בתי העץ היו למאכולת אש, ובין הבתים גם בית הכנסת. כששקעה האש ליקטו היהודים את שרידי יריעות ספר התורה המפוחמות והביאו לולקוביסק הסמוכה, לשאול מה דיני.
 כשהגיעו, שמע הנער את שאלתם ומיד ידע את דין השולחן ערוך (יורה דעה רפב, י) בנדון. קם, ונכנס עמם אל אביו –
 והאב לא פסק כמורה.
 גם לא פסק אחרת.

- שונאים אותנו! תסתכלו בעולם! כל המדינות, כולל ברק אובאמה וכל מי שנראה כחבר של ביבי, כולם שונאים אותנו!!!
למה???
- זה גלות אדום.
- רבתי, אני רוצה להגיע לנקודה, ובוזה לסכם את הדברים :**
- יש גמרא שכולנו מכירים {מסכת קידושין לא, ב} - אמר רבי אבהו כגון אבימי ברי קיים מצות כיבוד השפיץ של כיבוד אב, זה הבן שלי, אבימי, אין כמוהו! חמשה בני סמכי היה ליה לאבימי בחיי אביו חמישה בנים היו לו, לאבימי, כולם חיו אצלו בביתו בחייו וכי הוא אתא רבי אבהו כשרב אבהו היה בא לבקר את בנו אבימי קרי אבבא היה נותן דפיקה על הדלת ואומר - תפתחו לי! והייט ואזיל ופתח ליה היה אבימי רץ לשער ואמר אין אין עד דמטאי התם וכל הדרך עד השער, היה צועק אבא אנחנו באים, אבא אנחנו באים! יומא חד יום אחד הגיע רב אבהו לבקר, התיישב בסלון, ב"ה יש כורסא מתנדנדת. שאל אותו - אבא מה תשתה? אמר ליה אשקיין מיא סודה קר עם הרבה גזים והרבה קרח אדאייתי ליה נמנם הלך אבימי והביא לו, אבל בינתיים ר' אבהו נירדם גחין קאי עליה עד דאיתער אבימי לא העיר אותו. נשאר לעמוד עם הכוס סודה עד שיקום אביו איסתייעא מילתיה ודרש אבימי (תהילים עט-א) מזמור לאסף אלקים באו גוי בנחלתך טמאו את היכל קדשך שמו את ירושלים לעיים, בא הקב"ה וגילה לו סוד, על מזמור בתהילים.
- על זה אומרים מזמור! תגיד קינה!
- אלא, גילו לו מהשמים שהקב"ה הוריד את זעמו על עצים ואבנים במקום על עם ישראל.
- רבתי, למה אבימי קיבל את התשובה הזאת, בדיוק כשהוא עמד ליד אביו? הוא לא יכל לקבל את החידוש הזה בבית הכנסת?
- תוספות אומר ביאור נחמד - מזמור לאסף - אסף, היה הנכד של קרח. כתוב בפסוק (איכה ב, ט) טבעו בארץ שעריה, משל למה הדבר דומה? משל לשפחה שנפל לה כד לתוך הבאר.**
- עכשיו אין מי שיוציא לי את זה מהמים.
- הגיעה השפחה של המלך, הביאה כד מזהב ונפל לה גם לתוך הבאר.
- היתה השפחה שמחה - ב"ה, עכשיו יבואו להוציא את כד הזהב בטוח שיוציאו גם את שלי.
- אמר אסף מזמור. מה המזמור?
- "ריבונו של עולם, כשיוציאו את השערים שדוד המלך שיקע ברצפה, יוציאו גם את הסבא שלי, את קרח".
- א"כ התשובה פשוטה מאוד - היות ואבימי כיבד את אבא שלו, אמרו לו את הביאור במזמור של אסף, שהיה נכדו של קרח.**
- אבל מה שייך חורבן בית המקדש, לכיבוד אב של אבימי?
- רבתי, אני רוצה להיכנס לנושא נוסף, ולהסביר רעיון נוסף, שראיתי בספר אמונת עתך, שאולי יביא אותנו, לאיזה הרגש, בנושא הזה של חורבן הבית :**
- למי ששם לב, הגויים מצטיינים במצוות כיבוד אב - עשו מכבד את אבא שלו.
- אליפז, הולך להרוג את יעקב אבינו, "כי אבא אמר".
- עמלק הולך להילחם בישראל מרפידים, שנאמר ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, 400 פרסה! למה?
- כי אמא שלהם, תימנה, השביעה את עמלק - תן לי תקיעת כף שכשיבוא הזמן שעם ישראל יצא ממצרים, תחסל אותם!
- כיבוד אם!
- רבתי, שואלת הגמרא {מסכת קידושין לא, א} שאלה - בעו מיניה מרב עולא עד היכן כיבוד אב - עד היכן מצות כיבוד אב?**
- לאיפה הגמרא שולחת אותנו?
- דמא בן נתניה - גוי מאשקלון, שהיה סוחר בתכשיטים ובאבנים טובות.**
- עם ישראל היה צריך לקנות אבן שנאבדה מאבני החושן. האבן נקראת ישפה, כך אומר הירושלמי.
- באו אליו החכמים ושואלים אותו - אדוני, יש לך את האבן הזאת ישפה?
- כן .
- כמה עולה?
- 100,000 \$
- בסדר, תביא.
- נכנס הביתה ורואה שאבא שלו נרדם, יש מחלוקת בגמרא - אם שם את הרגליים על הכספת, או המפתח של הכספת היה מתחת לראש.
- הוא יוצא לחכמים - סליחה, אבל אני לא יכול לתת לכם את האבן.

אין דוגמא אחרת, רק מכאן???

רבותי, אני רוצה לומר יסוד, שכתוב בספר של ר' משה פינשטיין – מה אתה מביא דוגמא ממשוגעים?! ראית פעם אדם שהולך לישון עם הרגליים על הכספת!?

אין לך ספה?! ראית פעם אמא שבאה לבן שלה בישיבת קבינט, נותנת לו שתי סטירות וקורעת לו את הבגדים!?

אז מה אתה מביא לי דוגמאות ממשוגעים!?

אבא דפוק ישן על הכספת. אמא משוגעת יורקת על הבן, ואתה מביא לי דוגמא ממנו???

אין לך דוגמאות יותר יפות???

אומר ר' משה פינשטיין – אתה יודע מתי לא מעירים את אבא?? כאן במקרה הזה, לא מעירים את אבא! למה?

כי אם יש אמא משוגעת, מסתמא 'ענבי הגפן בענבי הגפן' גם האבא משוה לא בסדר אצלו.

אם האבא הוא קוקוריקו, לוקח כדורים, אז ודאי שלא מעירים אותו, הוא יכול להיבהל ואז ייקחו אותו לאשפוז, אבל אם האבא נורמאלי, וסתם ישן עם רגליים על הכספת ודאי שמעירים אותו! אין ספק.

רבותי, אני רוצה לשאול אתכם שאלה – הגמרא כאן, מביאה דוגמא מגוי אחד באשקלון, וגם בירושלמי מובאת דוגמא מעוד גוי מאשקלון. מה, כל אלה מהכת של כיבוד אב היו באשקלון?

באשדוד לא היו כמה?

אומר הספר אמונת עתך – אתה יודע למה כולם מאשקלון? כי באשקלון גרו פלישתים, ופלישתים כולם ממזרים, כך כתוב בחז"ל.

אתה יודע למה הם כיבדו את האבא?! כי זה בכלל לא האבא שלהם!

אני רוצה לומר מכאן יסוד, שראיתי אותו בספר **אמונת עתך**, של הרב משה וולפסון.

הוא כותב יסוד אדיר, והוא פותח **בשאלה** – כשחז"ל שואלים – עד היכן כיבוד אב, למה הגמרא לא מביאה לכך מקור? תגיד גזירה שווה, תגיד קל וחומר, תביא מדרש, אבל תביא משהו!

- עד היכן כיבוד אב?
- תלך לדמא בן נתינה.

דמא בן נתינה זה האדם שחייב בכיבוד אב?

אומר תשובה נוראה – לא לומדים ממנו כיבוד אב. באים חז"ל ללמד אותנו, מה השכר שהקב"ה משלם לגוי על כיבוד אב.

גוי לא חייב בכיבוד אב, ואם הוא כיבד את אבא שלו, על אף שהוא לא חייב בכלל, משלם לו הקב"ה אחר כך בפרה אדומה.

מזה תלמד, כשבן אדם חייב במצוה והוא מקיים אותה, שהוא מצווה ועושה, כמה הקב"ה ישלם לו על מצוה אחת של כיבוד אב!

שואלת הגמרא – כיבוד אב עד היכן?? בא ותסביר לי מה גודל המצוה.

אומרת הגמרא – אני לא אסביר לך עכשיו את ההלכה, מגוי אני יוכיח לך מה הקב"ה משלם, ומזה תלמד על אחת כמה וכמה ליהודי.

רבותי, אומר הרב משה וולפסון בספרו רעיון מצמרר – אותו יצר הרע, שאומר לנו "לא לכבד הורים", אומר לגויים "תכבדו הורים...". למה?? כדי לקטרג על עם ישראל. גוי שמכבד הורים זה קטרוג לעם ישראל! למה זה קטרוג?

פשוט מאוד – חז"ל אומרים לנו – הקב"ה ציוה על כיבוד הורים. אתה יודע למה?

תסתכלו בספר החינוך – שמתוך שמכבד את אביו, יבוא לכבד גם את הקב"ה, שהוא אבא שלו, ואבא של אבא שלו ואבא של סבא שלו! הולך גוי ומכבד את אבא שלו. אתה יודע מה הוא רוצה להגיד?

- ריבונו של עולם, אתה זוכר שהחרבת את בית המקדש השני?! אתה יודע למה עשו החריב את בית המקדש השני – בגלל שהוא כיבד את אבא שלו. עם ישראל, הוא העם היחיד בין שבעים אומות, שאתה קורא להם 'בני' אתה לא קורא לאדום בני, ולא לבבל ולא לאף אחד.

בדרך הדרוש

על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו (תהלים קל"א)

יש לדקדק חזק למה דווקא כשישבו אצל המים בכו על החורבן. גם מאי אשמעינן קורא בזה שבכו כשהגיעו אצל המים. גם תיבת ג'ם בכינו אין לו שחר, דגם משמע בכל מקום לישון ריבוי ומי לא סגי אי הוי כתבי שם ישבנו ובכינו וכו' ונראה לבאר, ותחילה נראה לי לבאר מדרש איכה (רבה ב"ו) על פסוק כי גדול כים שברך מי ירפא לך, מי שירפא שבר של ים ירפא גם שברך עכ"ל. והמדרש הנ"ל אינו מובן כלל, דשבר של ים לא ידענא מאי הוא ומאי שייכות יש לו לשבר של ישראל דתליא זה בזה.

ונראה לבאר ע"פ פשוט. ע"פ מה דאיתא במדרש רבה פרשת בראשית פסוק יהי רקיע בתוך המים, וז"ל, כשאמר הקב"ה כן, בכו המים שירדו למטה בעולם השפל עד שפייסם השם בזה שציוה שיקחו מהם לניסוך המים על המזבח, וכן ע"ל כל קרבן תקריב מלח שבא ממים. ולפי זה בוודאי בזמן החורבן שנתבטל מהם הפיוס הנ"ל וודאי חזרו המים לבכות כמקדם, וזה שנאמר גדול כיום שברך מי ירפא לך, מי שירפא שבר של ים דהיינו השבר שאירע להם ע"י החורבן שנתבטל הפיוס שלהם, ורפואתם יהיה ע"י בנין בהמ"ק שיחזור לעתיד במהרה, אז ירפא גם שבר ישראל ולפי זה ממילא מבואר

כונת הכתוב כי כשהגיעו ישראל בגלותם מירושלים לנהרות בבל וראו שבכו המים על שבר שלהם הנוול להם כעת ע"י ביטול המקדש הנ"ל אז נתעוררו גם הן לבכות עמהם על שברם שלא יתרפאו עד שיתרפאו גם המים משברם וזה שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו וכשראינו שבכו המים על שברם גם בכינו אנחנו עמהם כי שבר אחד להם ודו"ק

(חוט המשולש)